

การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ*

Needs assessment of critical thinking development in Thai modern and contemporary art learning in art museums.

ปทุมมา บำเพ็ญทาน (Patumma Bumpentan)**

อภิชาติ พลประเสริฐ (Apichart Pholprasert)***

ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ (Duangkamol Traiwichitkhun)****

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ 2) จัดลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ 3) ศึกษาความคิดเห็นของครูทัศนศิลป์ต่อการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ กลุ่มตัวอย่างคือ ครูทัศนศิลป์ระดับมัธยมศึกษา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) จำนวน 366 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified}) และการวิเคราะห์เนื้อหา

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการจบการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

This article is submitted in partial fulfillment of the requirement for the Doctor of Philosophy Program in Art Education, Division of Art Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University.

** นิสิตหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เบอร์โทรศัพท์ 089-992-1772 e-mail : patumma96@gmail.com

Doctoral student, Doctor of Philosophy Program in Art Education, Division of Art Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University. Tel: 089-992-1772 e-mail : patumma96@gmail.com

*** อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิชาติ พลประเสริฐ อาจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Major Advisor: Asst. Prof. Apichart Pholprasert, Ph.D., Division of Art Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University.

**** อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ อาจารย์ประจำภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Co-Advisor: Assoc. Prof. Duangkamol Traiwichitkhun, Ph.D., Division of Educational Research, Faculty of Education, Chulalongkorn University.

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการจัดการเรียนการสอนเรียนรู้ศิลปะ รองลงมาคือ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ศิลปะ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการจัดการเรียนการสอนเรียนรู้ศิลปะ รองลงมาคือ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ศิลปะ 2) ผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะพบว่า ด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุดคือ ด้านการจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ รองลงมาคือ ด้านจุดมุ่งหมายในการจัดการเรียนรู้ และด้านคุณลักษณะของนักเรียน 3) ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูทัศนศิลป์ ด้านประโยชน์และความจำเป็นของพิพิธภัณฑ์ศิลปะคือ การเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากผลงานศิลปะที่จัดแสดง ด้านปัญหาและอุปสรรคคือ พิพิธภัณฑ์ศิลปะยังขาดการบริการด้านการศึกษาให้แก่ผู้เข้าชม และครูได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า ควรเชื่อมโยงการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนกับแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

คำสำคัญ : การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย พิพิธภัณฑ์ศิลปะ

Abstract

The purposes of this research were as follows: 1) to assess current and expected conditions of critical thinking development in Thai modern and contemporary art learning in art museums; 2) to rank the needs of critical thinking development in Thai modern and contemporary art learning in art museums; and 3) to study art teachers' opinions about Thai modern and contemporary art learning in art museums. The participants of this study included 366 teachers teaching visual art in secondary schools under the supervision of the Office of the Basic Education Commission (OBEC) and the Office of the Higher Education Commission (OHEC). The research data were collected by questionnaire and then analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, setting priority in terms of needs using Modified Priority Needs Index, and content analysis.

The results were summarized as follow;

1) The actual state of critical thinking development in Thai modern and contemporary art learning in art museums in terms of the overall characteristics were practiced at the medium level. Considering each characteristic, it was found that the highest mean score is art learning management, followed by art learning measurement and evaluation. The desirable state of critical thinking development in Thai modern and contemporary art learning in art museums in terms of the overall characteristics were practiced at the high level. Considering each characteristic, it was found that the highest mean score is art learning management, followed by art learning measurement and evaluation. 2) The priority needs of

critical thinking development in Thai modern and contemporary art learning in art museums found that the highest index was learning management in art museums, followed by objectives in learning management and characteristics of students. 3) Art teachers' opinions about the benefits of art museums were museums offered direct experiences for students to learn with exhibition objects, the problems and obstacles to learning in art museums were museums did not have educational services, and art teachers had more suggestions that should link formal education system with the sources of lifelong learning.

Keywords: Critical Thinking, Thai Modern and Contemporary Art, Art Museum

บทนำ

ศิลปะเป็นการแสดงออกทางวัฒนธรรมอันหลากหลายในสังคม โดยเฉพาะศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตและก้าวหน้าไปตามการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ศิลปะร่วมสมัยที่มีลักษณะเฉพาะเป็นสิ่งท้าทายกระบวนการตีความ (Henry, 2010) ผู้เรียนจำเป็นต้องใช้การคิดอย่างมีวิจารณญาณซึ่งเป็นการคิดอย่างมีเหตุผลเพื่อการตัดสินใจ (Ennis, 2011; สุคนธ์ สิ้นธพานนท์, 2550) สร้างความรู้ เข้าใจที่นำไปสู่ความซาบซึ้งและเห็นคุณค่าศิลปะ ส่งผลให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงและเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม สอดคล้องกับวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ.2030 ที่ส่งเสริมความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรม (UN, 2015) ศิลปะในประเทศไทยมีวิวัฒนาการมายาวนานจนเกิดเป็นรูปแบบศิลปะไทยประเพณีที่สร้างสรรค์อยู่บนคติความเชื่อทางพุทธศาสนาและเรื่องราวจากวรรณคดี ต่อมาศิลปะในประเทศไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบในการสร้างสรรค์โดยรับอิทธิพลศิลปะตะวันตก จากการที่พระมหากษัตริย์ได้นำศิลปะตะวันตกเข้ามาสู่ราชสำนักและสถาบันการศึกษา ต่อมาการสร้างสรรค์ศิลปะในประเทศไทยได้นำองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมไทยกลับมาใช้สร้างสรรค์ผลงาน ก่อให้เกิดแนวคิดศิลปะหลังสมัยใหม่ในบริบทไทย เป็นการเปลี่ยนผ่านจากศิลปะสมัยใหม่สู่ศิลปะร่วมสมัยของไทย ซึ่งพัฒนาการของศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของศิลปะต่อการพัฒนาประเทศให้ทันสมัยตามแบบตะวันตก การเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยที่มีการแสดงออกที่ซับซ้อนสะท้อนถึงความหลากหลายและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ในสังคมไทย ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เข้าใจความเปลี่ยนแปลง และเห็นคุณค่าความหลากหลายทางวัฒนธรรม เป็นพื้นฐานของการเรียนรู้เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข รวมถึงยังก่อให้เกิดความเข้าใจและเห็นคุณค่าของการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของศิลปินไทย อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาการสร้างสรรค์งานศิลปะร่วมสมัยของไทยต่อไป

การเรียนรู้จากผลงานศิลปะที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์เป็นการสร้างประสบการณ์ตรงให้แก่ผู้เรียน ก่อให้เกิดการสร้างความรู้ เข้าใจ ที่จะนำไปสู่การเห็นคุณค่าของศิลปะ ประเทศไทยมีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ศิลปะและหอศิลป์จำนวนมาก อย่างไรก็ตามจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า พิพิธภัณฑ์ศิลปะในประเทศไทยยังประสบปัญหาการดำเนินงาน และขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนหรือความต้องการของประชาชนเป็นฐาน ซึ่งเกิดจากการที่ประชาชนเข้าถึงและไม่เข้าใจศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย (อำนาจ เย็นสบาย, 2548; คณะศิลปกรรม

ศาสตราจารย์มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 2548; กมลวรรณ จันทวร, 2555; อาทิตยา จันทะวงษ์, 2540) จึงจำเป็นต้องพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้การคิดอย่างมีวิจารณญาณในสร้างความรู้เข้าใจศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งการพัฒนาทักษะการคิดต้องเริ่มตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อเตรียมความพร้อมในการดำรงชีวิตและศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ด้วยการส่งเสริมการทำงานของทักษะสมอง (Executive functions) โดยสมองสามารถพัฒนาได้ด้วยการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมและฝึกคิด (คันสนีย์ ฉัตรคุปต์ และอุษา ชูชาติ, 2544) การให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงในพิพิธภัณฑ์ศิลปะซึ่งเป็นแหล่งเก็บรวบรวมและจัดแสดงผลงานศิลปะมีความสำคัญต่อการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ศิลปะทั้งในด้านรูปแบบ เนื้อหา ประวัติศาสตร์ และการตีความ สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544) ที่กล่าวว่าการเรียนรู้จากวัตถุจริงที่จัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑ์เป็นการกระตุ้นให้เกิดสนใจ เกิดความคิดสร้างสรรค์ระหว่างชมงาน ก่อให้เกิดความคิดความรู้ใหม่ เป็นการพัฒนาทุกระดับของการศึกษา ดังงานวิจัยของ Kisida et al. (2016) ที่พบว่า การทัศนศึกษาพิพิธภัณฑ์ศิลปะส่งผลกระทบทบทางบวกต่อความสามารถของผู้เรียนในการพิจารณาผลงานศิลปะอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งการให้ผู้เรียนได้เห็นถึงรายละเอียดของศิลปะจะก่อให้เกิดการรับรู้อย่างลึกซึ้ง และสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านงานจัดแสดง (Henry, 2010; Hein, 1999) โดยการจัดการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ตามหลักการเข้าถึงความรับผิดชอบ และการสนับสนุน (AAM, 2005)

ด้วยความสำคัญของการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะที่มีต่อการสร้างความรู้ ความเข้าใจที่นำไปสู่การเห็นคุณค่าของศิลปะ ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ของสังคม และเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม อันจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป จึงต้องมีการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะของครูทัศนศิลป์ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ
2. เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูทัศนศิลป์ต่อการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

ขอบเขตการวิจัย

1. งานวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะการจัดการศึกษาพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ สำหรับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา
2. งานวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และโรงเรียนสาธิตระดับมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.)

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ครูทัศนศิลป์จากโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและโรงเรียนสาธิตระดับมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) รวม 2,418 โรงเรียน ผู้วิจัยทำการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ใช้กลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 343 หน่วย ในการวิจัยครั้งนี้จึงใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 350 โรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ได้ผ่านการตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา(Content Validity) โดยประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับข้อคำถาม (Item Objective Congruence: IOC) จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.6-1.00 และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาคุณภาพเชิงประจักษ์ (Empirical Approach) แล้ววิเคราะห์หาค่าความเที่ยง (Reliability) ของเครื่องมือ ด้วยวิธีการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (α -Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.98

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการจำเป็นต่อการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ โดยใช้แบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 400 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์และส่งกลับมาในระยะเวลาที่กำหนดจำนวนทั้งสิ้น 366 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 91.5 ซึ่งกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้มีขนาดครอบคลุมตามที่กำหนด

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามความต้องการจำเป็น โดยใช้การวิเคราะห์ ความถี่ ร้อยละ ค่ามัธยฐาน คณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จัดลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็นโดยใช้สูตร Modified Priority Needs Index (PNI modified) และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1) ผลการประเมินสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ สามารถสรุปผลการประเมินในแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย

สภาพปัจจุบันด้านจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.06$) โดยจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ประวัติศาสตร์ รูปแบบ เทคนิค และเห็นคุณค่าศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.20$) สภาพที่พึงประสงค์โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$) โดยจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ประวัติศาสตร์ รูปแบบ เทคนิค และเห็นคุณค่าศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.32$)

ด้านเนื้อหาสาระในการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย

สภาพปัจจุบันด้านเนื้อหาสาระในการจัดการศึกษาโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.13$) โดยเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ รูปแบบ และเทคนิคการสร้างสรรค์ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด สภาพที่พึงประสงค์โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$) โดยเนื้อหาเกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้และปฏิบัติตนในพิพิธภัณฑ์ศิลปะมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.24$)

ด้านคุณลักษณะของนักเรียนในการจัดการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย

สภาพปัจจุบันด้านคุณลักษณะของนักเรียนโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.98$) โดยคุณลักษณะเกี่ยวกับความสนใจการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.12$) สภาพที่พึงประสงค์ด้านคุณลักษณะของนักเรียนโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$) โดยคุณลักษณะเกี่ยวกับความสนใจการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.26$)

ด้านคุณลักษณะของครูทัศนศิลป์ในการจัดการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย

สภาพปัจจุบันด้านคุณลักษณะของครูทัศนศิลป์โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.22$) โดยคุณลักษณะเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความแตกต่างทางความสามารถของผู้เรียนรายบุคคลมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.53$) สภาพที่พึงประสงค์ด้านคุณลักษณะของครูทัศนศิลป์ในการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$) โดยคุณลักษณะเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความแตกต่างทางความสามารถของผู้เรียนรายบุคคลมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.41$)

ด้านคุณลักษณะของผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนในการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย

สภาพปัจจุบันด้านคุณลักษณะของผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.13$) โดยผู้บริหารสนับสนุนการจัดกิจกรรมในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ อย่างเท่าเทียมกัน และสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.22$) สภาพที่พึงประสงค์โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$) โดยผู้บริหารสนับสนุนการจัดกิจกรรมในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ อย่างเท่าเทียมกันมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.34$)

ด้านการจัดการเรียนการสอนเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย

สภาพปัจจุบันด้านการจัดการเรียนการสอนเรียนรู้ศิลปะโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.59$) โดยการให้ผู้เรียนได้พูดคุย ตั้งคำถาม และแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.92$) สภาพที่พึงประสงค์ด้านการจัดการเรียนการสอนเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$) โดยการให้ผู้เรียนได้พูดคุย ตั้งคำถาม และแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ และการให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ชิ้นงานของตนเองจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษามีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$)

ด้านการจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ บรรยากาศ และกิจกรรม ในการจัดการเรียนรู้อุทิศศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย

สภาพปัจจุบันด้านการจัดเตรียมสื่อ บรรยากาศ และกิจกรรม ในการจัดการเรียนรู้โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.13$) โดยการใช้สื่อเทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.61$) สภาพที่พึงประสงค์โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$) โดยการใช้สื่อเทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.46$)

ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย

สภาพปัจจุบันด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.44$) โดยการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.77$) สภาพที่พึงประสงค์ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$) โดยการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$)

ด้านการจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.06$) โดยครูทัศนศิลป์มีความคิดเห็นว่า ปัจจุบันพิพิธภัณฑ์ศิลปะมีการจัดแสดงนิทรรศการศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยหลากหลายประเภทมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.35$) สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$) โดยครูทัศนศิลป์มีความคิดเห็นว่า พิพิธภัณฑ์ศิลปะที่พึงประสงค์ควรมีการจัดแสดงนิทรรศการศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยหลากหลายประเภทมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.41$)

2) ผลการประเมินและจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ สามารถสรุปผลการประเมินและจัดลำดับในแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยพบว่า ครูทัศนศิลป์มีความต้องการจำเป็นด้านจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาทุกรายการ โดยมีค่า $PNI_{Modified}$ อยู่ระหว่าง 0.35-0.43 รายการความต้องการจำเป็นที่มีค่า $PNI_{Modified}$ สูงที่สุดคือ จุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking) ในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย ($PNI_{Modified} = 0.43$)

ด้านเนื้อหาสาระในการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยพบว่า ครูทัศนศิลป์มีความต้องการจำเป็นด้านเนื้อหาสาระในการจัดการศึกษาทุกรายการ โดยมีค่า $PNI_{Modified}$ อยู่ระหว่าง 0.29-0.39 รายการความต้องการจำเป็นที่มีค่า $PNI_{Modified}$ สูงที่สุดคือ เนื้อหาเกี่ยวกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ($PNI_{Modified} = 0.39$)

ด้านคุณลักษณะของนักเรียนในการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยพบว่า ครูทัศนศิลป์มีความต้องการจำเป็นด้านคุณลักษณะของนักเรียนในการจัดการศึกษาทุกรายการ โดยมีค่า $PNI_{Modified}$ อยู่ระหว่าง 0.36-0.44รายการความต้องการจำเป็นที่มีค่า $PNI_{Modified}$ สูงที่สุดคือ คุณลักษณะเกี่ยวกับการมีความรู้ เข้าใจศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย ($PNI_{Modified} = 0.44$)

ด้านคุณลักษณะของครูทัศนศิลป์ในการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยพบว่า ครูทัศนศิลป์มีความต้องการจำเป็นด้านคุณลักษณะของครูทัศนศิลป์ในการจัดการศึกษาทุกรายการ โดยมีค่า $PNI_{Modified}$ อยู่ระหว่าง 0.25-0.45 รายการความต้องการจำเป็นที่มีค่า $PNI_{Modified}$ สูงที่สุดคือ คุณลักษณะเกี่ยวกับการมีความรู้ เข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการของสมองส่วนบริหารจัดการ (Executive Functions, EF) ($PNI_{Modified} = 0.45$)

ด้านคุณลักษณะของผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนในการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยพบว่า ครูทัศนศิลป์มีความต้องการจำเป็นด้านคุณลักษณะของผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนในการจัดการศึกษาทุกรายการ โดยมีค่า $PNI_{Modified}$ อยู่ระหว่าง 0.33-0.44 รายการความต้องการจำเป็นที่มีค่า $PNI_{Modified}$ สูงที่สุดคือ ผู้บริหารสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ($PNI_{Modified} = 0.44$)

ด้านการจัดการเรียนการสอนเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยพบว่า ครูทัศนศิลป์มีความต้องการจำเป็นด้านการจัดการเรียนการสอนเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยทุกรายการ โดยมีค่า $PNI_{Modified}$ อยู่ระหว่าง 0.17-0.30 รายการความต้องการจำเป็นที่มีค่า $PNI_{Modified}$ สูงที่สุดคือ การให้ผู้เรียนวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการเรียนรู้ ($PNI_{Modified} = 0.30$)

ด้านการจัดเตรียมสื่อ บรรยากาศ และกิจกรรม ในการจัดการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยพบว่า ครูทัศนศิลป์มีความต้องการจำเป็นด้านการจัดเตรียมสื่อ บรรยากาศ และกิจกรรมการเรียนรู้ทุกรายการ โดยมีค่า $PNI_{Modified}$ อยู่ระหว่าง 0.24-0.67รายการความต้องการจำเป็นที่มีค่า $PNI_{Modified}$ สูงที่สุดคือ การเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยมาให้ความรู้ในห้องเรียน ($PNI_{Modified} = 0.67$)

ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยพบว่า ครูทัศนศิลป์มีความต้องการจำเป็นด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ศิลปะทุกรายการ โดยมีค่า $PNI_{Modified}$ อยู่ระหว่าง 0.20-0.39 รายการความต้องการจำเป็นที่มีค่า $PNI_{Modified}$ สูงที่สุดคือ การนำผลการประเมินไปปรับปรุงการจัดการศึกษาทางด้านศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย ($PNI_{Modified} = 0.39$)

ด้านการจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะพบว่า ครูทัศนศิลป์มีความต้องการจำเป็นด้านการจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะทุกรายการ โดยมีค่า $PNI_{Modified}$ อยู่ระหว่าง 0.32-0.61 รายการความต้องการจำเป็นที่มีค่า $PNI_{Modified}$ สูงที่สุดคือ การจัดชั้นเรียนในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ($PNI_{Modified} = 0.61$)

3) ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูทัศนศิลป์ต่อการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะได้จากคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับประโยชน์และความจำเป็นของพิพิธภัณฑ์ศิลปะต่อการจัดการศึกษาทางด้านศิลปะ ปัญหาและอุปสรรคของการใช้พิพิธภัณฑ์ศิลปะในการเรียนรู้ศิลปะ และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

ความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์และความจำเป็นของพิพิธภัณฑ์ศิลปะต่อการจัดการศึกษาทางด้านศิลปะ

ครูทัศนศิลป์ส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นว่า การเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากผลงานศิลปะที่จัดแสดง รองลงมาคือความคิดเห็นว่า การเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ เป็นแรงจูงใจในการเรียนศิลปะ และกระตุ้นความคิด และจินตนาการที่เป็นแรงบันดาลใจในการเรียนรู้และสร้างสรรค์งานศิลปะ รวมถึงผู้เรียนได้ชมผลงานศิลปะที่หลากหลาย ได้เห็นเทคนิคกระบวนการ และแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานของศิลปินอย่างลึกซึ้ง

ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของการใช้พิพิธภัณฑ์ศิลปะในการเรียนรู้ศิลปะ

ครูทัศนศิลป์ส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นปัญหาและอุปสรรคของการใช้พิพิธภัณฑ์ศิลปะในการเรียนรู้ศิลปะคือ พิพิธภัณฑ์ศิลปะยังขาดการบริการด้านการศึกษาให้แก่ผู้เข้าชม โดยขาดวิทยากรที่มีความรู้ในการนำชม และมีปัญหาในการรองรับนักเรียน รองลงมาคือ ระยะทางในการเดินทางเป็นอุปสรรค เพราะโรงเรียนอยู่ไกลจากพิพิธภัณฑ์ศิลปะ และพิพิธภัณฑ์มีจำนวนน้อย โดยส่วนใหญ่จะอยู่ในกรุงเทพมหานคร รวมถึงการขาดงบประมาณในการเดินทางศึกษาดูงานและค่าเข้าชม

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมต่อการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ

ครูทัศนศิลป์ส่วนใหญ่ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมต่อการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะว่า ควรเชื่อมโยงการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนกับแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต เช่น พิพิธภัณฑ์ศิลปะ และแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ ให้ครอบคลุมมากขึ้น ในทุกสถาบันและทุกระดับการศึกษา รองลงมาคือ หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์มากขึ้น และพิพิธภัณฑ์ศิลปะควรมีการจัดกิจกรรมการศึกษาและกิจกรรมต่าง ๆ ที่หลากหลาย เพื่อให้ให้นักเรียนได้เรียนรู้ศิลปะในพิพิธภัณฑ์ รวมถึงพิพิธภัณฑ์ศิลปะควรมีการจัดทำสื่อออนไลน์ เพื่อนำเสนอข้อมูลทั้งรูปภาพ ความหมาย และเนื้อหาสาระต่าง ๆ ให้แก่โรงเรียนที่ไม่สามารถเดินทางไปได้

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1) ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการจัดการเรียนการสอนเรียนรู้ศิลปะ โดยรายการความต้องการจำเป็นที่มีค่า $PNI_{Modified}$ สูงที่สุดคือ การให้ผู้เรียนวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการเรียนรู้ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญทิพย์ ชินเศรษฐวงศ์ (2556) เรื่อง ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สู่ประชาคมอาเซียน ที่พบว่า การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาในด้านการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่ประชาคมอาเซียนของประเทศไทย สอดคล้องกับ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2556) ที่กล่าวว่า การศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ ในยุคการศึกษาไทย 4.0 ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดและสร้างสรรค์นวัตกรรมได้ ซึ่งการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันจะต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิดและการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปอละเตียง ชาเหลา (2560) ที่พบว่า ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างทักษะศตวรรษที่ 21 ต้องเสริมสร้างทักษะด้านทักษะการสร้างสรรค์ ด้านทักษะการเรียนรู้ ด้านทักษะการคิดแบบมีวิจารณญาณ ด้านทักษะความเป็นพลเมือง (ประเทศ/โลก) และด้านทักษะการทำงานร่วมกัน สอดคล้องกับการเรียนรู้ด้านศิลปศึกษาในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ และความคิดริเริ่มและเป็นผู้นำ รวมถึงผู้เรียนต้องเข้าใจและเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม (cultural diversity) สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นที่มีความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม เปิดใจยอมรับแนวคิดที่แตกต่าง และนำเอาความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรมมาใช้ในการสร้างสรรค์แนวคิดใหม่ (P21, 2010) ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทย จึงต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณซึ่งเป็นกระบวนการคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล โดยใช้ความรู้และประสบการณ์ เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจและสรุปเป็นข้อยุติในการเชื่อหรือการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างสมเหตุสมผล (Ennis, 2011; เพ็ญพิศุทธิ์ เนคมานุรักษ์, 2536; มลิวัลย์ สมศักดิ์, 2540; สุคนธ์ สินธพานนท์, 2550) ในการพิจารณาตีความ และประเมินศิลปะอย่างมีเหตุผล สามารถสร้างความรู้ความเข้าใจที่จะนำไปสู่ความซาบซึ้งและเห็นคุณค่าของศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย

2) ผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะพบว่า ด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุดคือ ด้านการจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะ เนื่องจากการเรียนรู้ศิลปะจำเป็นต้องให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากผลงานศิลปะ พิพิธภัณฑ์ศิลปะซึ่งเป็นแหล่งเก็บรักษา เผยแพร่ความรู้ และจัดแสดงผลงานศิลปะ การจัดการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะจึงมีความสำคัญและจำเป็นต่อการเรียนรู้ศิลปะ ดังที่ UNESCO ได้ระบุบทบาทด้านการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ไว้ในเอกสาร Museum, Imagination and Education (1973) ว่า พิพิธภัณฑ์มีบทบาทในการให้ความรู้ทางสุนทรียศาสตร์และการชื่นชมงานศิลปะ ให้ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ ให้ความรู้เชิงสหวิทยาการและมานุษยวิทยา และให้ความรู้เชิงสังคม สอดคล้องกับ Hooper-Greenhill (2007) ที่กล่าวว่า คุณค่าของการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ คือ การพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวม 5 ด้าน ทั้งด้านการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ ด้านการพัฒนาทักษะ ด้านการพัฒนาทัศนคติและค่านิยม ด้านความสนุกสนาน การสร้างแรงบันดาลใจ และความคิดสร้างสรรค์ และด้านกิจกรรม พฤติกรรม และพัฒนาการ สอดคล้องกับ Hein (1999) ที่กล่าวว่า รูปแบบพิพิธภัณฑ์ในปัจจุบันจะเป็นพิพิธภัณฑ์เพื่อสร้างมโนทัศน์การเรียนรู้ (Constructivist museum) ให้ผู้เข้าชมสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านผลงานจัดแสดง ซึ่งการให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากงานศิลปะเป็นไปตามหลักการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential learning) ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยการรับประสบการณ์ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ ได้ฝึกสังเกต พิจารณาไตร่ตรอง ตีความ ประเมินผล จนสามารถสร้างมโนทัศน์การเรียนรู้ด้วยตนเอง (ทิสนา แหมมณี, 2559) ดังนั้นการให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงในพิพิธภัณฑ์

ศิลปะจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ศิลปะทั้งในด้านรูปแบบ เนื้อหา ประวัติศาสตร์ และการตีความ สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้จากวัตถุจริงที่ตั้งแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑ์เป็นการกระตุ้นให้เกิดสนใจ เกิดความคิดสร้างสรรค์ระหว่าง ชมงาน ก่อให้เกิดความคิด ความรู้ใหม่ เป็นการพัฒนาทุกระดับของการศึกษา

3) ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูทัศนศิลป์ ด้านประโยชน์และความจำเป็นของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ คือ การเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ศิลปะทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากผลงานศิลปะที่จัดแสดง สอดคล้องกับ Henry (2010) ที่กล่าวว่า พิพิธภัณฑ์ศิลปะจะก่อให้เกิดประสบการณ์ที่มีความหมายแก่ผู้ชม โดยการชมงาน ผลงานศิลปะจริงจะสร้างการรับรู้ที่ลึกซึ้งและมีคุณค่า ซึ่งช่วยให้การเรียนรู้มีความหมาย การเรียนรู้ใน พิพิธภัณฑ์ศิลปะส่งผลให้เกิดประสบการณ์ทางศิลปะที่มีความหมายและลึกซึ้งสำหรับผู้เรียน ดังงานวิจัยของ Kisida et al. (2016) ที่พบว่า ทัศนศึกษาพิพิธภัณฑ์ศิลปะส่งผลกระทบทางบวกต่อความสามารถของผู้เรียนในการพิจารณาผลงานศิลปะอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งการศึกษาใน พิพิธภัณฑ์จะช่วยสนับสนุนการเรียนการสอนใน ชั้นเรียน และเป็นประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ครู โรงเรียนและพิพิธภัณฑ์เองอีกด้วย (Elliott, 2012; Hui, 2012) ซึ่งจากการศึกษาของ Erickson และ Hales (2014) เกี่ยวกับผลของการเข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้ศิลปะ สำหรับวัยรุ่นในพิพิธภัณฑ์ศิลปะร่วมสมัยพบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการคิดเกี่ยวกับศิลปะ ทั้งในด้านรูปทรง ความริเริ่ม และการแสดงออกถึงความหมายของวัสดุการสร้างสรรค์ การเรียนรู้ศิลปะใน พิพิธภัณฑ์จึงสำคัญต่อการพัฒนาทักษะการคิดในการเรียนรู้ของผู้เรียน

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูทัศนศิลป์ ด้านปัญหาและอุปสรรคของการใช้พิพิธภัณฑ์ศิลปะในการเรียนรู้ศิลปะคือ พิพิธภัณฑ์ศิลปะยังขาดการบริการด้านการศึกษาให้แก่ผู้เข้าชม สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิสิษฐ์ ญฎฐะเสริฐ กัมปนาท บริบูรณ์ และสุมาลี สังข์ศรี (2560) ที่พบว่า ปัญหาของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นคือ ปัญหาโครงสร้างการบริหารงานการบริหาร จัดการงบประมาณ แผนในการดำเนินกิจกรรม ปัญหาการมีส่วนร่วม ในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ผู้นำทำกิจกรรม การมีส่วนร่วม เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ การสืบค้นความเป็นมาของ ท้องถิ่น ปัญหาการนำเสนอข้อมูล การพัฒนา บุคลากร การจัดแสดง การบริการด้านพื้นที่พักผ่อน ความรู้การ บริการ และการประชาสัมพันธ์ นอกจากนี้พิพิธภัณฑ์ศิลปะในประเทศไทยยังประสบปัญหาการดำเนินงาน และการขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนหรือความต้องการของประชาชนเป็นฐาน ซึ่งเกิดจากการที่ประชาชนเข้าไม่ถึง และไม่เข้าใจศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย(อำนาจ เย็นสบาย, 2548; คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 2548; กมลวรรณ จันทวร, 2555; อาทิตยา จันทะวงษ์, 2540) จากปัญหาด้านการบริหารจัดการและการ ดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑ์ โดยเฉพาะการขาดการบริการด้านการศึกษา พิพิธภัณฑ์ศิลปะจึงจำเป็นต้อง บริการด้านการศึกษาให้แก่ผู้ชมซึ่งบทบาทหน้าที่ทางการศึกษาของพิพิธภัณฑ์เป็นไปตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุก รูปแบบ โดยพิพิธภัณฑ์มีหน้าที่ในการบริการด้านการศึกษา ด้วยการรวบรวม อนุรักษ์ ค้นคว้าวิจัย การจัดแสดง และการเผยแพร่ความรู้สู่สาธารณชนทุกเพศทุกวัยและทุกสถานภาพ ด้วยการจัดบรรยายโดยศิลปิน จัดประชุมสัมมนาวิชาการ บริการนำชม สาธิตการสร้างสรรค์ จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ จัดชั้นเรียน ฉายภาพยนตร์ และการใช้สื่อเทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ (ICOM, 2004; วิโชค มุกตมณี, 2554; จารุณี อินเฒ่า, 2556)

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครุทัศนศิลป์ ด้านข้อเสนอแนะเพิ่มเติมพบว่า ควรเชื่อมโยงการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนกับแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ต้องส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมถึงจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ สอดคล้องกับหลักการและมาตรฐานศึกษาในพิพิธภัณฑ์ (AAM, 2005) ที่ว่า หลักการด้านการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ต้องมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยคำนึงถึงมุมมองที่หลากหลายของผู้ชมเพื่อส่งเสริมการเข้าถึงเนื้อหาการจัดแสดง ดำเนินการโดยนักพิพิธภัณฑ์ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้วยความร่วมมือกับนักวิชาการเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ โดยส่งเสริมให้การศึกษาเป็นพันธกิจหลักของพิพิธภัณฑ์

ข้อเสนอแนะ

1. พิพิธภัณฑ์ศิลปะและหอศิลป์ควรพัฒนาบทบาทหน้าที่ในการเป็นแหล่งการเรียนรู้ด้านศิลปะและพัฒนาการบริการด้านการศึกษา ทั้งการจัดกิจกรรมการศึกษานันทนาการ บริการนำชม และการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เป็นต้น โดยสร้างความร่วมมือกับสถานศึกษาและชุมชน เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตทั้ง ภายในพิพิธภัณฑ์ และการใช้สื่อเทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้นอกพิพิธภัณฑ์ผ่านช่องทางต่าง ๆ
2. การศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการเรียนรู้ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัยของไทยในพิพิธภัณฑ์ศิลปะของครุทัศนศิลป์ ในทุกระดับการศึกษาและทุกสังกัด

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กมลวรรณ จันทวร. (2555). การบริหารจัดการหอศิลป์ของรัฐในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาทฤษฎีศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ขวัญทิพย์ ชินเศรษฐวงศ์. (2556). ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่ประชาคมอาเซียน. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. (2548). องค์ประกอบการจัดหอศิลป์ร่วมสมัย. กรุงเทพฯ: สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย.

จารุณี อินเฒ่าฉาย. (2556). องค์ประกอบพิพิธภัณฑ์. สืบค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2558, จาก <http://www.muarms.mahidol.ac.th/th/images/stories/download/01seminar.pdf>

ทศนา แคมมณี. (2559). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปอลเตียง ชาเหลา. (2560). “ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างทักษะศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสังกัดพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1”. Veridian E-Journal Silpakorn University 10,3 (กันยายน – ธันวาคม): 785-799.

มลิวัลย์ สมศักดิ์. (2540). รูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน ในโครงการ. ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

พิสิษฐ์ ญัฏฐประเสริฐ กัมปนาท บริบูรณ์ และสุมาลี สังข์ศรี. (2560). “การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต”. Veridian E-Journal Silpakorn University 10,2 (พฤษภาคม – สิงหาคม): 861-878.

เพ็ญพิศุทธิ์ เนคนานุรักษ์. (2537). การพัฒนารูปแบบพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาครู. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไพฑูรย์ สีนลรัตน์. (2556). การศึกษาไทย 4.0 : การศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิโชค มุกดามณี. (2554). หอศิลป์. สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน 37: 40-77.

คันสนีย์ ฉัตรคุปต์ และอุษา ชูชาติ. (2544). ฝึกสมองให้คิดอย่างมีวิจารณญาณ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

สุคนธ์ สิ้นพานนท์ และคณะ. (2555). พัฒนาทักษะการคิด ตามแนวปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: เทคนิค พรินติ้ง.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544). รายงานการวิจัยเรื่อง พิพิธภัณฑ์ชุมชนพลังแห่งการเรียนรู้ ภูมิศึกษาประเทศอังกฤษ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2546). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

อาทิตยา จันทะวงษ์. (2540). **บทบาทของหอศิลปะแห่งชาติในการเผยแพร่ศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรศาสตรมหาบัณฑิต (วัฒนธรรมศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

อำนาจ เย็นสบาย. (2548). **รายงานการวิจัยการจัดการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต : หอศิลป์**. กรุงเทพฯ : สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

ภาษาต่างประเทศ

- AAM. (2005). **Museum Education Principles and Standards**. Retrieved October 10, 2017, from: <http://www.aam-us.org/docs/default-source/accreditation/committee-on-education.pdf?sfvrsn=0>
- Association of Art Museum Directors. (2013). **Next Practices in Art Museum Education**. Retrieved October 10, 2015, from: <https://aamd.org/sites/default/files/document/AAMD%20Next%20Practices%20in%20Art%20Museum%20Education.pdf>
- Elliott, J. (2012). **To infinity and beyond: museum-school partnerships beyond the field trip**. Retrieved February 25, 2016, from: http://www.amnh.org/content/download/57450/922427/file/J_Elliott_thesis_final.pdf
- Ennis, R. H. (2011). **The Nature of Critical Thinking: An Outline of Critical Thinking Dispositions and Abilities**. Retrieved September 05, 2016, from: http://faculty.education.illinois.edu/rhennis/documents/TheNatureofCriticalThinking_51711_000.pdf
- Erickson, M. and Hales, L. (2015). "Teen Artists: Impact of a Contemporary Art Museum". **Studies in Art Education**, 56:1, 412-425.
- Greenhill, E. H. (2007). **Museums and Education: Purpose, Pedagogy, Performance**. New York: Routledge.
- Hein, G. E. (1999). **Is Meaning Making Constructivism? Is Constructivism Meaning Making?**. Retrieved October 10, 2017, from: http://www.george-hein.com/downloads/Hein_isMeaningMaking.pdf
- Henry, C. (2010). **The Museum Experience The Discovery of Meaning**. Reston, VA: National Art Education Association.

- Hui, X. (2012). **Exploration of museum-school collaborations in Shanghai China**. Retrieved February 25, 2016, from: https://idea.library.drexel.edu/islandora/object/idea%3A4394/datastream/OBJ/download/Exploration_Of_Museum-School_Collaborations_In_Shanghai_China.pdf
- ICOM. (2004). **Running a Museum: A Practical Handbook**. Paris: Franly S.A.
- Kisida, B., Bowen D. H., and Greene, J. P. (2016). “Measuring Critical Thinking: Results From an Art Museum Field Trip Experiment”. **Journal of Research on Educational Effectiveness**, 9:sup1, 171-187.
- P21. (2010). **21st Century Knowledge and Skills in Educator Preparation**. Retrieved October 10, 2017, from: http://www.p21.org/storage/documents/aacte_p21_whitepaper2010.pdf
- UNESCO. (1973). **Museum, Imagination and Education**. Switzerland: Art Graphiques Coop Suisse.
- _____. (2015). **Incheon Declaration**. Retrieved October 10, 2015, from: <http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/ED/ED/pdf/FinalVersion-IncheonDeclaration.pdf>
- Yamane, T. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis**. Third edition. New York: Harper and Row Publication.